

Datum van inontvangstneming : 04/12/2015

Zaak C-511/15

Verzoek om een prejudiciële beslissing

Datum van indiening:

25 september 2015

Verwijzende rechter:

Prekršajni sud u Bjelovaru (Kroatië)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

15 september 2015

Verzoekende partij:

Renata Horžić

Verwerende partijen:

Privredna banka Zagreb

Božo Prka

[OMISSIS]

VERZOEK OM EEN PREJUDICIELE BESLISSING

Partijen in het hoofdgeding

I. Vervolgende partij: Renata Horžić [OMISSIS]

Verdachte(n): Privredna banka Zagreb e.a. [OMISSIS], Božo Prka [OMISSIS]

II. De verwijzende rechter neemt kennis van een klacht die de vervolgende partij, Renata Horžić, als benadeelde heeft ingediend tegen de verdachten. De vervolgende partij stelt dat de verdachten in strijd met artikel 11.a, lid 5, van de Zakon o potrošačkom kreditiranju (Kroatische wet op het consumentenkrediet) tot op 1 januari 2014 en in elk geval tot op de datum van indiening van de klacht hebben nagelaten om voor het krediet dat haar is verstrekt bij kredietovereenkomst nr. 9010763960, een bijlage bij die overeenkomst op te

stellen waarin wordt bepaald wat de parameter en het vaste gedeelte van de rentevoet zijn alsook hoelang de rentevoeten van toepassing zijn.

1. De vervolgende partij, die door de verwijzende rechter wordt gehoord in haar hoedanigheid van benadeelde, zet uiteen dat zij op 12 oktober 2005 met de verdachten een kredietovereenkomst heeft gesloten voor de financiering van een onroerend goed. Het krediet, voor een bedrag van 88 400 Zwitserse Frank, werd haar verstrekt tegen een variabele rentevoet van 4,03 %. Nadien werd de rentevoet meermaals verhoogd, en liep uiteindelijk op tot 5,95 %. Naar aanleiding daarvan ontving zij van de bank een bericht van wijziging, waarin echter niet werd aangegeven op basis van welke parameters de rentevoet was gewijzigd, maar enkel werd gezegd dat de wijziging was doorgevoerd ten gevolge van wijzigingen binnen de groepen van verhandelde en gebruikte bancaire producten alsook om redenen die verband hielden met de stabiliteit van de onderneming.

[Or. 1]

2. [OMISSIS]

3. Bij de Kroatische wet op het consumentenkrediet (NN 112/12, 143/13, 147/13, 9/15) is uitvoering gegeven aan richtlijn 2008/48/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 april 2008 inzake kredietovereenkomsten voor consumenten en tot intrekking van richtlijn 87/102/EEG van de Raad. De verdachten betogen dat richtlijn 2008/48 niet correct is omgezet door de nationale bepalingen, in die zin dat de richtlijn is uitgevoerd in strijd met een uitdrukkelijke bepaling volgens welke terugwerkende kracht uitgesloten is, met name rekening houdend met het in de Kroatische grondwet verankerde verbod van terugwerkende kracht en het in de overwegingen 9 en 47 van de richtlijn uitgedrukte voorwerp en doel ervan, in het bijzonder gelet op het feit dat de richtlijn overeenkomstig artikel 22, lid 1, ervan een maximale harmonisatie nastreeft.

4. De vervolgende partij stelt dat de door de verdachten voorgestane uitlegging van de richtlijn, volgens welke voorschriften of wettelijke bepalingen tot regeling van kwesties inzake kredietovereenkomsten uit het oogpunt van de bescherming van de consument in strijd zijn met het Unierecht, voor zover die kwesties niet in de richtlijn worden geregeld, onjuist is. Zij betoogt voorts dat de richtlijn tot doel en tot voorwerp heeft de consument rechtstreeks te beschermen en dat net daarom een richtlijn is vastgesteld, zodat de nationale wettelijke regeling voldoet aan de hoogste eisen.

5. De vervolgende partij benadrukt tevens dat alle bepalingen van de richtlijn en de nationale wettelijke regeling (in casu de Kroatische wet op het consumentenkrediet) moeten worden uitgelegd conform de doelstellingen en het voorwerp van de richtlijn (in dit geval de bescherming van de consument, concreet van de vervolgende partij, die daarop specifiek aanspraak maakt), en stelt dat deze benadering van de uitlegging van rechtsvoorschriften beantwoordt aan de

norm en het fundamentele criterium die het Hof met name hanteert in het arrest Van Gend en Loos en in andere zaken waarin de motivering is gebaseerd op het doel van het rechtsvoorschrift.

III. Aan de procedure ten grondslag liggende bepalingen van nationaal recht

Wet op het consumentenkrediet (NN 75/09, 112/12, 143/13, 147/13)

„Informatie over de rentevoet

Artikel 11

(1) Als variabele rentevoeten zijn overeengekomen, stelt de kredietgever de consument in kennis van iedere wijziging van die rentevoeten, een en ander op papier of op een andere duurzame drager en minstens 15 dagen voordat de wijziging van kracht wordt. Deze informatie omvat het bedrag van de na het van kracht worden van de nieuwe rentevoet te verrichten periodieke betalingen alsook bijzonderheden betreffende een eventuele wijziging in het aantal en de frequentie van de betalingen.

(2) De partijen kunnen in de kredietovereenkomst overeenkomen dat de in lid 1 bedoelde informatie periodiek aan de consument wordt verstrekt wanneer de wijziging van de rentevoet het gevolg is van een wijziging van een referentierentevoet, mits de nieuwe referentierentevoet kenbaar is voor het publiek, met name via informatie in de kantoren van de kredietgever.”

[Or. 2]

Artikel 11.a

„(1) Als variabele rentevoeten zijn overeengekomen, moet de kredietverstrekker:

- a) een duidelijke, voor de consument bekende parameter vaststellen voor het nemen van beslissingen ter zake van rentevoetcorrecties;
- b) uit kwalitatief en kwantitatief oogpunt aangeven wat het causaal verband is tussen de fluctuaties van de onder a) bedoelde parameter en de weerslag ervan op de variabele rentevoeten en
- c) bepalen op welke perioden de beslissing inzake correctie van de variabele rentevoeten betrekking heeft (basisperiode en referentieperiode).

(2) Onder de in lid 1 van dit artikel bedoelde parameter wordt een van de volgende variabelen verstaan: de EURIBOR-tarieven, de LIBOR-tarieven, de nationale referentierentevoet, het rendement op schatkistpapier of de gemiddelde rente op particuliere deposito's in een bepaalde valuta. De variabele rentevoet wordt vastgesteld door de overeengekomen parameter te verhogen met een vaste

opslag, die samen met de parameter moet worden afgesproken en die de banken tijdens de terugbetalingsperiode niet mogen overschrijden.

(3) Fluctuaties van de rentevoeten in een referentieperiode mogen niet hoger of, in geval van een rentedaling, lager zijn dan de in procentpunten uitgedrukte fluctuatie van de in lid 1 bedoelde parameter.

(4) Als de kredietgever variabele rentevoeten aanbiedt, moet hij de in lid 1 bedoelde gegevens duidelijk en ondubbelzinnig meedelen aan de consument vóór de kredietovereenkomst wordt gesloten. Ook moet hij de consument inlichten over alle risico's waarmee een variabele rentevoet gepaard gaat en in de overeenkomst duidelijk en ondubbelzinnig aangeven op basis van welke variabelen de variabele rentevoet wordt berekend.

(5) Voor alle lopende kredietovereenkomsten, gesloten tot op de datum van inwerkingtreding van deze wet zonder dat de parameter en het causale verband erin zijn bepaald, moet de kredietgever overeenkomstig dit artikel als parameter een van de volgende variabelen nemen:

- een referentierentevoet (EURIBOR, LIBOR) of
- de nationale referentierentevoet of
- het rendement op schatkistpapier van het ministerie van Financiën of
- de gemiddelde rente op particuliere deposito's in een bepaalde valuta.

Hij moet ook aangeven wat het vaste deel van de rentevoet is en met welke intervallen de rentevoeten worden gewijzigd. Voorts mag bij kredietovereenkomsten ter financiering van onroerend goed waarin een beding inzake bescherming tegen wisselkoersrisico's is opgenomen, waarin de wisselkoers van de gehanteerde valuta met meer dan 20 % is gestegen ten opzichte van de dag waarop het krediet voor het eerst is opgenomen, zolang die stijging aanhoudt, de variabele rentevoet niet hoger komen te liggen dan de gewogen gemiddelde rentevoet van de Kroatische kredietinstellingen die leningen voor de financiering van onroerend goed in de betrokken valuta hebben verstrekt, verminderd met 30 %, afgerond tot de tweede decimaal. Deze wettelijke bovengrens van de rentevoet wordt één keer toegepast; **[Or. 3]** zolang deze grens geldt, is de rentevoet vast. De bovengrens vervalt uiteindelijk op de vervaldag van de eerste termijn van het krediet na de datum waarop de voor de valuta overeengekomen wisselkoers gedurende een ononderbroken periode van 30 kalenderdagen weer is gedaald tot een niveau onder de voormelde stijging. De Nationale Bank van Kroatië is vanaf 15 december 2013 verplicht om informatie te verstrekken over de in dit lid bedoelde gemiddelde rentevoet.

Binnen een termijn van zes maanden nadat de vastgestelde wettelijke bovengrens voor de rentevoet is komen te vervallen, moeten de kredietgevers voorstellen om

het nog openstaande kredietbedrag om te zetten in Kuna of een krediet in Euro aanbieden met een beding inzake bescherming tegen wisselkoersrisico's. Als de kredietnemer het aanbod tot omzetting niet binnen een maand aanvaardt, worden voor de verdere terugbetaling van het krediet de bestaande contractuele voorwaarden toegepast, waarbij niet de in artikel 11b van deze wet bedoelde maximale rentevoet in de corresponderende valuta wordt gehanteerd, maar overeenkomstig 11b, lid 1, van deze wet de minder hoge limiet die geldt voor de andere valuta's. De kosten voor het sluiten van de overeenkomst in de zin van dit lid en bijkomende kosten mogen niet aan de kredietnemers in rekening worden gebracht.

(6) Als de herziening van de overeengekomen variabele rentevoet resulteert in een verhoging ervan, dient de kredietgever de consument daar 15 dagen vóór de hogere rentevoet ingaat, van in kennis te stellen. Gedurende drie maanden na ontvangst van deze informatie heeft de consument het recht om het krediet vervroegd terug te betalen zonder de kosten van de kredietgever te moeten vergoeden of de vergoeding bij vervroegde aflossing te moeten betalen. In dit geval heeft de kredietverstrekker geen recht op een vergoeding wegens vervroegde aflossing.”

6. Het Verbond van Kroatische consumentenverenigingen heeft in 2012 bij de Trgovački sud (rechtbank van koophandel) te Zagreb [OMISSIS] tegen acht banken een burgerlijke rechtsvordering ingesteld ter bescherming van de collectieve consumentenbelangen. De vordering en de procedure betroffen het verzoek van de verzoekende partij tot vaststelling dat de verweersters, de acht grootste commerciële banken van Kroatië, de collectieve rechten en belangen van de consumenten hadden geschonden doordat zij tussen 2004 en 2008 kredietovereenkomsten hadden gesloten die oneerlijke en nietige bedingen bevatten, aangezien deze onder meer voorzagen in een wettige rentevoet die evenwel, zolang de leningsovereenkomst liep, door de bank eenzijdig kon worden gewijzigd. In eerste aanleg is de verzoekende partij bij een vonnis [OMISSIS] van 4 juli 2013 volledig in het gelijk gesteld. Op het door de verzoekster en de verweersters ingestelde hoger beroep is door de Visoki trgovački sud (hogere rechterlijke instantie voor handelszaken) te Zagreb [OMISSIS] uitspraak gedaan op 13 juni 2014. Daarbij is de beslissing van de rechter in eerste aanleg ten dele bevestigd, in die zin dat de banken met de litigieuze overeenkomsten het collectieve belang van de consumenten hadden geschonden voor zover zij tussen 2004 en 2008 kredietovereenkomsten hadden gesloten waarin oneerlijke en nietige bedingen waren opgenomen die onder meer voorzagen in een wettige rentevoet die, zolang de leningsovereenkomst liep, door de bank eenzijdig kon worden gewijzigd.

7. Na deze beslissingen hebben de twee partijen in de procedure cassatieberoep ingesteld bij de Vrhovni sud (hooggerechtshof), die op 9 april 2015 [OMISSIS] het cassatieberoep van de verzoekster heeft verworpen en het arrest in hoger beroep heeft bevestigd op dezelfde gronden als de appelrechter.

8. Na het arrest van het hoogerechtshof hebben de kredietnemers talrijke procedures gevoerd bij de gemeentelijke rechtbanken van Kroatië en, aangezien de bank de rentevoet in een aan de Zwitserse Frank gekoppelde kredietovereenkomst meermaals eenzijdig had gewijzigd, zijn de verzoekende partijen door een grote meerderheid van de rechters in eerste aanleg in hun conclusies gevolgd, maar [Or. 4] die beslissingen zijn nog niet onherroepelijk geworden. Ook in repressieve bestuurlijke procedures hebben de kredietnemers als vervolgende partijen-benadeelden een groot aantal klachten ingediend. De in eerste aanleg gewezen vonnissen zijn niet uniform en er is evenmin een definitieve uitspraak van de Visoki prekršajni sud (hof van beroep voor repressieve bestuurlijke procedures).

9. De Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o potrošačkom kreditiranju (Kroatische wet tot wijziging en aanvulling van de wet op het consumentenkrediet) heeft uitvoering gegeven aan richtlijn 2008/48/EG. De vervolgende partij dient een klacht in op grond van artikel 11.a van deze wet, volgens hetwelk de verdachten tot 1 januari 2014 de tijd hadden om te haren behoefte in een bijlage bij de kredietovereenkomst de parameter, het vaste gedeelte van de rentevoet alsook de frequentie waarmee die rentevoet wordt aangepast, vast te stellen, overeenkomstig de voormelde bepalingen, met gebruikmaking van een van de volgende variabelen: de referentierentevoet (EURIBOR, LIBOR), de nationale referentierentevoet of het rendement op schatkistpapier.

Artikel 13 van de wet tot wijziging en aanvulling van de wet op het consumentenkrediet

„(1) Voor zover artikel 3 van deze wet betrekking heeft op artikel 11.a, lid 5, van de wet op het consumentenkrediet (Narodne novine – Kroatisch Staatsblad – nrs. 75/09 en 112/12), is het van toepassing op alle consumentenkredietovereenkomsten, ongeacht de datum waarop zij zijn gesloten.

(2) Voor lopende kredietovereenkomsten, gesloten tot op de datum van inwerkingtreding van deze wet zonder dat de parameter en het causale verband erin zijn bepaald, moet de kredietgever ten laatste op 1 januari 2014 met de kredietnemer een rentevoet overeenkomen onder vaststelling van een parameter, een vaste opslag en de geldingsduur van de variabele rentevoeten.”

Op basis van de voornoemde bepalingen werden in een groot aantal connexe zaken klachten ingediend, maar de aanvullingen en wijzigingen van de wet zijn toch in werking getreden op 1 januari 2014, terwijl dit net de door de wetgever vastgestelde uiterste datum is voor aanpassing van lopende kredietovereenkomsten die zijn gesloten na¹ de inwerkingtreding van de wet en

¹ Nvdv: bedoeld wordt eigenlijk: „tot op de datum van inwerkingtreding”.

niet vermelden op basis van welke parameters de variabele rentevoeten worden vastgesteld.

IV. Artikel 11 van richtlijn 2008/48

„Artikel 11

Informatie over de debetrentevoet

1. In voorkomend geval wordt de consument op papier of op een andere duurzame drager in kennis gesteld van een wijziging van de debetrentevoet voordat de wijziging van kracht wordt. Daarbij wordt het bedrag van de na de inwerkingtreding van de nieuwe debetrentevoet te verrichten betalingen vermeld evenals bijzonderheden betreffende een eventuele wijziging in het aantal of de frequentie van de betalingen.

2. De partijen kunnen echter in de kredietovereenkomst overeenkomen dat de in lid 1 bedoelde informatie periodiek aan de consument wordt verstrekt indien de wijziging van de debetrentevoet het gevolg is van een wijziging van een referentierentevoet en het publiek via passende middelen kennis kan nemen van de nieuwe referentierentevoet en de informatie over de nieuwe referentierentevoet ook beschikbaar is in de gebouwen van de kredietgever.” [Or. 5]

10. Artikel 11 van de voormelde richtlijn ziet op de wijze waarop de consument wordt ingelicht over de evolutie van de rentevoeten, terwijl artikel 11.a van de Kroatische wet op het consumentenkrediet betrekking heeft op de wijze waarop de rentevoeten moeten worden samengesteld en gecoördineerd in termen van bepaling van de bestanddelen van en de onderhandeling over de rentevoeten met de consument. Artikel 11 van de richtlijn als zodanig is volledig in nationaal recht omgezet bij artikel 11 van de wet op het consumentenkrediet.

Artikel 30 van richtlijn 2008/48

„Artikel 30

Overgangsmaatregelen

1. De op de datum van inwerkingtreding van de nationale uitvoeringsmaatregelen bestaande kredietovereenkomsten vallen buiten deze richtlijn.

2. De lidstaten zorgen er echter voor dat de artikelen 11 tot en met 13, 17 en 18, lid 1, tweede zin, en artikel 18, lid 2, tevens van toepassing zijn op kredietovereenkomsten met onbepaalde looptijd die op de datum van inwerkingtreding van de nationale uitvoeringsmaatregelen reeds lopen.”

V. Argumenten van partijen

11. Volgens de vervolgende partij ziet artikel 30 van de richtlijn uitsluitend op de nationale maatregelen tot uitvoering van de richtlijn en heeft in het onderhavige geval artikel 11.a van de Kroatische wet op het consumentenkrediet niets van doen met de omzetting van artikel 11 van de richtlijn, zodat de nationale wetgever alle speelruimte behoudt om de kwestie van de kredietverhoudingen te regelen zonder dat de richtlijn die vrijheid van handelen beknoot, zoals blijkt uit overweging 11 ervan. Volgens de vervolgende partij is aan artikel 11 uitvoering gegeven door de wet op het consumentenkrediet en laat de richtlijn de nationale regels inzake de rechtsgeldigheid van de sluiting van kredietovereenkomsten onverlet. Zij verwijst ook naar artikel 30, lid 2, van de richtlijn, dat uitzonderingen bevat op lid 1 van datzelfde artikel.

12. De verdachten onderstrepen dat het voornoemde artikel 11.a, lid 5, van de Kroatische wet op het consumentenkrediet en de strafbepalingen van artikel 26, lid 1, punt 28 – die voorzien in een „geldboete van 80 000,00 tot 200 000,00 Kuna voor de kredietgever of kredietbemiddelaar die in strijd met artikel 11.a, lid 5, van deze wet nalaat met de kredietnemer te onderhandelen over een parameter voor lopende kredietovereenkomsten die zijn gesloten zonder dat de parameter en het causale verband zijn vastgesteld” – in werking zijn getreden op 1 januari 2014, terwijl de uit het bovengenoemde artikel 13 voortvloeiende overgangs- en definitieve bepalingen de kredietgever de verplichting opleggen om ten laatste op diezelfde datum in overleg met de kredietnemer een rentevoet vast te stellen.

13. In verband met het voorgaande en gelet op de werkingssfeer *ratione temporis* van de richtlijn, waaraan uitvoering is gegeven bij de wet op het consumentenkrediet, benadrukken de verdachten dat volgens artikel 30, lid 1, van de richtlijn deze laatste geen toepassing vindt op de datum van inwerkingtreding van de nationale uitvoeringsmaatregelen bestaande kredietovereenkomsten.

14. Volgens de verdachten is richtlijn 2008/48 bijgevolg duidelijk niet op rechtsgeldige wijze omgezet door de nationale wettelijke regeling en schendt deze wettelijke regeling een uitdrukkelijke bepaling volgens welke de terugwerkende kracht ervan uitgesloten is, met name rekening houdend met het in de Kroatische grondwet verankerde verbod van terugwerkende kracht en het in de overwegingen 9 en [Or. 6] 47 van de richtlijn tot uitdrukking gebrachte voorwerp en doel ervan, in het bijzonder gelet op het feit dat de richtlijn blijkens artikel 22, lid 1, ervan een maximale harmonisatie nastreeft.

Derhalve verzoekt de verwijzende rechter het Hof van Justitie van de Europese Unie krachtens artikel 267 VWEU om een prejudiciële beslissing over de volgende vragen:

Kan de toepassing met terugwerkende kracht van de wet [op het consumentenkrediet] uitsluitend overeenkomstig het bepaalde in deze wet

worden uitgelegd en beoordeeld en is een dergelijke toepassing van de wet [op het consumentenkrediet] verenigbaar met het recht van de Unie, met name artikel 30 van richtlijn 2008/48/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 april 2008, waarvan lid 1 uitdrukkelijk bepaalt dat de richtlijn niet van toepassing is op kredietovereenkomsten die zijn gesloten vóór de inwerkingtreding van de nationale wettelijke regeling tot uitvoering van de richtlijn?

Kan in het hierboven geschetste kader de strafbepaling van artikel 26, lid 1, punt 28, van de Kroatische wet op het consumentenkrediet overeenkomstig artikel 23 van de richtlijn en in het licht van de overgangsbepalingen van artikel 30 ervan aldus worden uitgelegd dat de sancties die gelden voor inbreuken op een op de grondslag van deze richtlijn vastgestelde nationale bepaling niet kunnen worden opgelegd voor eventuele inbreuken die verband houden met kredietovereenkomsten die op de datum van inwerkingtreding van de nationale uitvoeringsmaatregelen reeds lopen?

[OMISSIS]

[Or. 7]